

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

мови. Фізкультхвилинка допоможе зробити наших учнів життєрадісними, активними, допитливими, а головне – здоровими. Процес засвоєння знань буде більш легким і радісним, якщо кожен учитель буде пам'ятати, що фізкультхвилинка повинна бути адресною, нетривалою, не повинна втомлювати дітей, і просто повинна бути!

Література:

1. Монетова О. О. Оздоровчі фізкультпаузи на уроках / Фізичне виховання в школах України. – 2013. – № 4. – С. 12-15.
2. Старко Ю. М. Позитивний вплив фізкультхвилинки на уроці / Педагогічна майстерня. – 2011. – № 11. – С. 25-26.
3. Сутула В. Фізкультурні хвилинки / Освіта. – 2013. – № 30. – С. 15.

Павлівська Г. В.*

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК ЯК ІНТЕРАКТИВНА ФОРМА НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті обґрунтовано необхідність проведення інтегрованих уроків як інтерактивної форми навчальних занять у початковій школі. Висвітлено дидактичну відмінність цих уроків від традиційних. Запропоновано приклад інтерактивного уроку – «Математичний ярмарок».

Проблема інтеграції (від латинського *integratio* – відновлення, поновлення) знань суб'єктів навчання має глибокі історичні корені. Ще в епоху Відродження вчені-педагоги, виступаючи проти схоластики у навчанні, підкреслювали необхідність формування в учнів цілісних уявлень про взаємозв'язок явищ природи. Я. А. Коменський зауважував, що для формування системи знань необхідно послідовно встановлювати зв'язки між навчальними предметами. Основоположник вітчизняної педагогіки К. Д. Ушинський слушно зазначав, що окрім спеціальних понять, які належать окремим наукам, є поняття, спільні для багатьох, а деякі – для всіх наук. Дидактично обґрунтувавши потребу інтеграційних зв'язків, учений вважав, що розумна система синтезованих знань дає можливість дитині оптимізувати їх у певній навчальній ситуації та використовувати в практичній діяльності. Шляхом інтеграції письма і читання К. Д. Ушинському вдалося створити синтетичний метод навчання грамоти. Прикладами проведення інтегрованих уроків «мислення на природі» насичений досвід В. О. Сухомлинського.

У сучасному розумінні інтеграція – це поєднання навчального матеріалу з кількох предметів, об'єднаного однією темою [3, с. 35]. Інтегративний підхід до планування уроків передбачає синтезування матеріалу, органічне поєднання уроків із різних предметів із підпорядкуванням їх головній дидактичній темі. Такий підхід надає учневі можливості цілісного сприйняття понять, явищ, подій, що вивчаються [1; 3].

Теперішнього часу для української національної школи

* **© Павлівська Г. В.**

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

характерним є ускладнення змісту освіти, зростання обсягу навчальної інформації та зменшення часу, відведеного для її засвоєння. Ми погоджуємося з дослідницькою позицією В. І. Ковальової, яка підкреслює: «Сьогодні розвиток освіти як системи повинен реалізовуватися через системні знання, що є необхідними для формування цілісного, творчого мислення. Ці знання мають бути отримані на основі інтеграції гуманітарних і фундаментальних дисциплін» [1, с. 27]. Цей чинник окреслює актуальність проблеми пошуку шляхів забезпечення якісної освіти, ознакою якої є наявність у суб'єктів навчання цілісної системи знань про природу, суспільство й місце людини в ньому. На нашу думку, вирішенню цього завдання сприяють інтегровані уроки, тому метою статті ми окреслили виявлення їх дидактичних можливостей як інтерактивних форм навчальних занять у початковій школі.

Важливо підкреслити, що для початкової ланки освіти характерним є процес інтегрування елементів міжпредметних знань, а не засвоєння фундаментальних інтегрованих курсів. Аналіз змісту навчальних програм для 1-4 класів відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти [2] засвідчує, що інтеграційний потенціал навчальних дисциплін досить значний. Так, природознавство – навчальний предмет, що поєднує пропедевтику біології та екології, географії, фізики, астрономії, хімії. Читання містить окрім художніх літературних текстів, матеріали з історії, природознавства. Математика теж є інтегрованим предметом, адже містить арифметичний, алгебраїчний та геометричний матеріали. Особливістю інтегрованих уроків є об'єднання блоків знань із різних навчальних предметів, тем, навколо однієї найбільш важливої дидактичної проблеми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів учнів, що дає їм змогу пізнати певне явище різнобічно, досягти цілісності знань.

Метою інтегрованих уроків слід визначити:

- 1) формування в учнів цілісного погляду на навколишній світ; активізацію їх пізнавальної діяльності;
- 2) підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу;
- 3) створення творчої атмосфери в колективі учнів;
- 4) виявлення здібностей учнів;
- 5) формування навичок самостійної роботи школярів із додатковою літературою, таблицями міжпредметних зв'язків, опорними схемами;
- 6) підвищення інтересу учнів до матеріалу, що вивчається;
- 7) ефективну реалізацію розвивально-виховної функції навчання.

Підкреслимо, що дидактична відмінність інтегрованого уроку від традиційного полягає в наступному:

1. предметом вивчення на такому уроці є багатопланові об'єкти, інформація про сутність яких знаходиться в різних навчальних дисциплінах;
2. має місце широка палітра використання міжпредметних зв'язків при різнобічному розгляді однопланових об'єктів;

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

3. своєрідною є структура, методи, прийоми, засоби, що сприяють його організації та реалізації поставленої мети.

Ми вважаємо, що уроки інтегрованого змісту бажано проводити як вступні до теми або як узагальнювальні. Як приклад інтеграції знань учнів з математики та читання пропонуємо фрагменти методичної розробки інтегрованого уроку «Математичний ярмарок» (3 клас). Метою уроку визначаємо ознайомлення школярів з народними мірами маси, часу та довжини, виховуючи при цьому у дітей повагу до народних звичаїв та традицій.

Урок розпочинається піснею «Ой там на веселім базарі». Екскурсоводами по ярмарку виступають діти в українському національному вбранні. Учитель пропонує учням на уроці відвідати декілька крамниць. Відвідання першої крамниці розпочинається з ознайомлення дітей з таблицею «Народні міри маси» (табл. 1).

Таблиця 1

Народні міри маси

Золотник	4 г	Корець	1 ц або 100 кг
Гривна	400 г	Ласт	72 пуда
Безмен	1кг	Гилетка	25 кг
Пуд	40 гривень або 16 кг	Фунт	400 г

Учитель говорить: «Що незвичайного ви помітили? Так, це таблиця народних мір маси. Ними користувалися наші діди та прадіди. У нас в Україні грошова одиниця – гривня. В давнину гривня була ваговою і грошовою одиницею. Це був злиток срібла, вага якого була рівною 400 г – 1 фунту. Майже 200 років тому гривню почали розрубувати на менші частини, новий злиток одержав назву – рубль. Пуд, введений у XII ст., означає «вага» або «важкий».

Далі учням пропонується назвати прислів'я, у яких зустрічаються міри маси, розповісти казки, у яких згадуються міри маси:

– «Чабанець» – хлопець був такий сильний, що грався каменем, вага якого була 8 пудів. Він перевертав каміння понад 30 пудів;

– «Іван Богданець» – у Івана була залізна палиця у 100 пудів;

– «Два брати» – у багатого брата було в коморі 200 пудів пшениці;

– «Кирило Кожем'яка» – у Кирила була булава, пудів із 10, якою він змія поборов;

– «Дотепний жарт» – багач прохав у попа 40 пудів вівса.

Завершенням цього етапу уроку є інсценізація української народної пісні «Ой я, молода, на базар ходила». Після цього учні продовжують мандрівку до наступної крамниці «Міри часу», де відповідають на запитання:

– Яким одним словом можна замінити слова – ранок, день, вечір і ніч?

– Дуб-довговік, на ньому 12 гілок, на кожній гілці по четверо гнізд, а в кожному гнізді по сім яєць, і кожному яєць ім'я є?

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

- 52 орли, а тільки одне яйце знесли.
- Сім братів за віком рівні, а іменами різні.
- Годинника не має, а час знає.
- На початку року товстий, цілий рік худий, а на кінець року зовсім схудне.
- 12 братів один за одним ходять, один одного не обходять.
- Назвіть народні прислів'я, приказки про час. (Весняний день рік годує. На хвилину спізнився, за рік не здоженеш. Краще на 5 хвилин раніше, ніж на хвилину пізніше. Літній день довший за зимовий тиждень. Згаяного часу і конем не здоженеш).

Після виконання пісні-хороводу «Зберемо урожай» школярі переходять до третьої крамниці «Народні міри довжини» (табл. 2).

Таблиця 2

Народні міри довжини

Сажень	2 м 13 см
Аршин	75 см
Лікоть	46 см
Дюйм	2 см 5 мм
Миля	7 км 500 м
Верста	1 км 70 см
П'ядь	20 см

Далі учні виконують наступні завдання:

- Назвіть прислів'я або приказки, у яких зустрічаються міри довжини. (Сім верст до небес. Бачити на сажень крізь землю. Сім верст пішки до однієї кішки. Міряти на свій аршин).
- Назвіть міру довжини, яка довша за 1 дм і коротша за один 1 м. (П'ядь, лікоть, аршин).
- Гра-змагання «Хто швидше виміряє довжину стрічки ліктями».
- Дві селянки йшли до Києво-Печерської лаври. Обидві пройшли 60 верст. Скільки верст пройшла кожна з них з однаковою швидкістю?
- У яких казках зустрічаються народні міри довжини?
 - «Про правду і кривду» – люди носили воду за 30-40 верст, тому що чорт висушив воду.
 - «Бідний вовк» – кравець міряв вовка аршином: і вздовж – аршин, і вшир – аршин.
 - «Ох» – ліс 4 милі на всі 4 сторони.
 - «Залізний вовк» – собака Чутко чує за 7 миль, собака Важко – за 9 миль, собака Барій – за 12 миль.

Після узагальнення вивченого на уроці, діти виконують танок «Ляльки». Учителю підсумовує: «Тож закінчується наше свято – математичний ярмарок. Багато відгадали загадок, назвали прислів'я, приказки про народні міри маси, часу й довжини, знаєте багато казок. Зверніть увагу на виставку книг, з яких ви можете ще більше дізнатися про народні міри. Їх можна взяти у шкільній бібліотеці».

Наші спостереження свідчать, що подібна інтеграція навчального матеріалу на заняттях – плідний метод активізації

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

навчальної діяльності школярів з узагальнення та систематизації знань, унікальний засіб утворення їх цілісної системи. Інтегрований урок, на нашу думку, є однією з інтерактивних форм навчання, адже діти вчаться самостійно виокремлювати істотне, головне, аналізувати, порівнювати, класифікувати, здійснюючи перехід від загальної картини до аналізу деталей і навпаки. Окрім того, діти вчаться самостійно формулювати висновки, висловлювати власну точку зору та аргументувати її. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що проведення інтегрованих уроків, як інтерактивної форми навчальних занять, має наступні переваги:

- підвищується рівень знань учнів із навчальних дисциплін, об'єднаних конкретною дидактичною темою;
- змінюється рівень інтелектуальної діяльності учнів, що забезпечується завдяки вивченню матеріалу з позиції основної ідеї, установленню взаємозв'язків між проблемами;
- зростає пізнавальний інтерес молодших школярів;
- учні емоційно розвиваються, творчо працюють, активно спілкуються.

Ефективність інтегрованих уроків залежить насамперед від уміння вчителя синтезувати матеріали, об'єктивно взаємопов'язані, досягти, щоб такий урок підпорядковувався основній меті, а не створював враження мозаїки окремих дидактичних фрагментів.

Література:

1. Ковальова В. І. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку пізнавальної активності учнів // Початкове навчання та виховання. – 2012. – № 16-18 (308-310). – С. 27-34.
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2011. – 329 с.
3. Покатіло С. І. Нестандартні уроки в початкових класах. Активні та інтерактивні форми організації роботи учнів // Початкове навчання та виховання. – 2012. – № 16-18 (308-310). – С. 35-37.

Петрова Н. В.*

ЗВОРТНИЙ ЗВ'ЯЗОК ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА УЗАГАЛЬНЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто поняття «зворотний зв'язок», його типи та функції. Надано рекомендації вчителям щодо ефективного використання механізмів зворотного зв'язку в навчальному процесі, особливо під час узагальнення, систематизації навчального матеріалу на уроках англійської мови. Представлено методи та інструменти зворотного зв'язку, як найбільш доцільної форми узагальнення практичних умінь і навичок учнів.

На сучасному етапі розвитку суспільства вивчення іноземних мов набуває особливого значення. Перш за все, це по-

* © Петрова Н. В.